

ŠUMARSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ŠUMARSKI ODSJEK

SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ

URBANO ŠUMARSTVO, ZAŠTITA PRIRODE I OKOLIŠA

TEREZA RUKAVINA

**MOGUĆNOSTI UNAPREĐENJA UPRAVLJANJA
PARKOM PRIRODE „VELEBIT“**

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2018.

ŠUMARSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ŠUMARSKI ODSJEK

MOGUĆNOSTI UNAPREĐENJA UPRAVLJANJA
PARKOM PRIRODE „VELEBIT“

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Urbano šumarstvo, zaštita prirode i okoliša

Predmet: Priprema i vođenje ekoloških projekata

Ispitno povjerenstvo: 1. Prof. dr. sc. Ivan Martinić
2. Izv. prof. dr. sc. Damir Barčić
3. Doc. dr. sc. Matija Landekić

Student: Tereza Rukavina

JMBAG: 0068216268

Broj indeksa: 807/2016

Datum odobrenja teme: 20.4.2018.

Datum predaje rada: 29.6.2018.

Datum obrane rada: 13.7.2018.

ZAGREB, SRPANJ 2018.

DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Naslov	Mogućnosti unapređenja upravljanja Parkom prirode Velebit
Title	Opportunities of Improve the Management of Velebit Nature Park
Autor	Tereza Rukavina
Adresa autora	Smiljanska 62, 53 000 Gospić
Mjesto izrade	Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vrsta objave	Diplomski rad
Mentor	prof. dr. sc. Ivan Martinić
Godina objave	2018.
Obujam	broj stranica : 55 broj slika: 11 broj tablica: 9
Ključne riječi	Zaštićeno područje, Park prirode Velebit, Plan upravljanja, METT metoda
Key words	Protected area, Velebit Nature Park, Management plan, METT
Sažetak	Zaštićena područja svojom ljepotom, bogatstvom i raznolikošću predstavljaju temeljnu vrijednost i jedno od najznačajnijih prirodnih dobara Republike Hrvatske. Park prirode Velebit je najveće zaštićeno područje u Hrvatskoj koji zajedno sa nacionalnim parkovima Paklenicom i Sjevernim Velebitom čini oko 27% ukupno zaštićenog područja Hrvatske. METT metoda kao alat za praćenje učinkovitosti upravljanja, usmjerena je na brzi pregled ključnih aspekata upravljanja. Na temelju rezultata METT metode i glavnih pokazatelja funkcioniranja Parka prirode Velebit određuje se potencijal za unapređenje upravljanja.

	IZJAVA O IZVORNOSTI RADA	OB ŠF 05 07
		Revizija: 1
		Datum:

„Izjavljujem da je moj *diplomski rad* izvorni rezultat mogega rada te da se u izradi istoga nisam *koristila* drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni“.

vlastoručni potpis

Tereza Rukavina

U Zagrebu, 13.07.2018.

SADRŽAJ

DOKUMENTACIJSKA KARTICA	I
IZJAVA O IZVORNOSTI RADA	II
SADRŽAJ	III
KAZALO SLIKA	IV
KAZALO TABLICA	V
PREDGOVOR	VI
1. UVOD	1
1.1. Upravljanje zaštićenim područjima prirode u Republici Hrvatskoj	2
1.2. Koncept upravljanja u Nacionalnim parkovima i Parkovima prirode u RH	6
2. CILJ RADA	9
3. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA	10
3.1. Park prirode Velebit	10
3.2. Organizacijska struktura Parka prirode Velebit	15
3.3. Financiranje Parka prirode Velebit	17
3.4. Uspješnost upravljanja	19
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	21
4.1. Postupak ocjenjivanja METT metodom	21
4.2. Analiza i definiranje kritičnih područja METT metodom	24
4.3. Ocjena razine upravljanja Parkom prirode Velebit	26
5. RASPRAVA	28
5.1. Modeli unapređenja	28
6. ZAKLJUČAK	30
7. LITERATURA	32
8. PRILOZI	33

KAZALO SLIKA

Slika 1. Geografski položaj Hrvatske (izvor: http://croatia.eu/article.php?lang=1&id=6).....	2
Slika 2. Raspored zaštićenih područja u RH (izvor: https://www.hrvaska.net/parki.htm).....	7
Slika 3. Prostorni položaj PP Velebit (izvor: http://www.np-sjeverni-velebit.hr/park/).....	9
Slika 4. Organizacijska struktura Parka prirode Velebit (rujan 2007.godine), (izvor:Plan upravljanja Parka Prirode Velebit).....	16
Slika 5. Pogled s Premužićeve staze na relaciji između Zavižana i Rosjeva skloništa.....	44
Slika 6. Premužićeva staza na relaciji između Rosjeva skloništa i Velkog Alana.....	44
Slika 7. Pogled s Baških Oštarija (vidikovac Kubus) prema Karlobagu i otoku Pagu.....	45
Slika 8. Pogled s Zavižana.....	45
Slika 9. Uvala Zavrtnica (izvor: https://www.pp-velebit.hr/turisticka-ponuda/uvala-zavratnica).....	46
Slika 10. Zavižan.....	46
Slika 11. Dabarski kukovi (izvor: https://croatia.hr/hr-HR/dozivljaji/aktivni-odmor/setanje-i-planinarenje/srednji-velebit-dabarski-kukovi).....	47

KAZALO TABLICA

Tablica 1. Kategorije zaštite u RH prema IUCN-u.....	4
Tablica 2. Osobna iskaznica PP Velebit.....	10
Tablica 3. Područja značajna za ptice za Park prirode Velebit prema Naturi 2000.....	11
Tablica 4. Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove u Parku prirode velebit.....	12
Tablica 5. Atrakcije Parka Prirode Velebit	14
Tablica 6. Godišnji proračun Parka prirode Velebit u razdoblju od 2002. do 2006. godine...	17
Tablica 7.Pregled prihoda i rashoda Javne usatnove za 2006. godinu.....	17
Tablica 8.Financijski plan za 2018. godinu.....	18
Tablica 9. Sažetak WCPA okvira.....	23

PREDGOVOR

Ovaj rad izrađen je na Zavodu za šumarske tehnike i tehnologije Šumarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Zahvaljujem na susretljivosti i iznimnoj pomoći mom mentoru profesoru dr. sc. Ivanu Martiniću, hvala Vam na svim uputama, razumjevanju, strpljenu, ukazanom vremenu i povjerenju prilikom izrade diplomskog rada.

Svakako želim zahvaliti profesorima i djelatnicima Šumarskog fakulteta, posebno onima koji su svoj autoritet i znanje stavili na raspolaganje da bih danas zaokružila sliku o jednom lijepom pozivu u okviru šumarske struke.

Također, zahvaljujem se svim svojim dragim prijateljima i kolegama koji su mi upotpunili studentske dane i olakšali studentske brige.

Posebnu zahvalu dugujem svojoj obitelji koja mi je omogućila studiranje, podržala me u svim mojim odlukama, koja je vjerovala u mene i bila mi čvrst oslonac kad god je trebalo.

Hvala što ostajete i dijelom moje budućnosti!

Tereza Rukavina

1. UVOD

Hrvatska iako površinom mala zemlja, našla je svoje zapaženo mjesto u svijetu zbog geografskog položaja i bogate prirodne raznolikosti, te radi iznimnih prirodnih vrijednosti i osobitosti pripada među najljepše zemlje svijeta. Raznolik krajolik se proteže sve od postranih ravnica Panonske nizine preko područja visokih Dinarida do postrane i prekrasne Jadranske obale koja je među najrazvedenijim obalama u svijetu.

U kontekstu zaštite prirode i očuvanja najvrijednijih prirodnih područja u Hrvatskoj je Zakonom o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18) zaštićeno 420 područja na ukupno 7.502,66 km², odnosno 8,56 % od ukupnog teritorija cijele države.

Zahvaljujući svojoj vrijednosti i posebnosti mnoga zaštićena prirodna područja nalaze se na popisu međunarodno vrijednih područja. Tako se Plitvička jezera i Bukove prašume i izvorne bukove šume Karpata nalaze na UNESCO-voj Listi svjetske baštine, planina Velebit i Mura-Drava-Dunav dio su međunarodne mreže rezervata biosfere,¹ dok se pet područja nalazi na Popisu međunarodno vrijednih močvara Konvencije o močvarama od međunarodne važnosti naročito kao staništa ptica močvarica (Ramsarska konvencija) - Kopački rit, Lonjsko polje, Delta Neretve, Crna Mlaka i Vransko jezero. Park prirode Papuk se nalazi na UNESCO-voj listi svjetske mreže geoparkova.

Zaštićena područja svojom ljepotom, bogatstvom i raznolikošću predstavljaju temeljnu vrijednost i jedno od najznačajnijih prirodnih dobara Republike Hrvatske.

¹ UNESCO-ov znanstveni program Čovjek i biosfera – MaB, koji ima za cilj uspostaviti znanstvenu osnovu za poboljšanje između ljudi i njihova okoliša.

Slika 1. Geografski položaj Hrvatske (izvor: <http://croatia.eu/article.php?lang=1&id=6>)

1.1. Upravljanje zaštićenim područjima prirode u Republici Hrvatskoj

Suvremeno razdoblje organizirane institucionalne zaštite prirode u Hrvatskoj smatra se 1946. godina, kada je osnovan Zemaljski zavod za zaštitu prirodnih vrijednosti. Ovaj zavod dijelovao je sve do 1960. godine pod nazivom Odjel za zaštitu prirodnih vrijednosti. Godine 2003. Kao središnja nacionalna stručna institucija za zaštitu prirode osnovan je Zavod za zaštitu prirode koji danas radi pod imenom Hrvatska agencija za okoliš i prirodu (HAOP).

Zaštićena područja u Hrvatskoj danas obuhvaćaju 8,54% ukupne površine, odnosno 12,22% kopnenog teritorija i 1,94% teritorijalnog mora. Najveći dio zaštićene površine su parkovi prirode koji obuhvaćaju 4,90 % ukupnog državnog teritorija. Prema Zakonu o zaštiti prirode u Republici Hrvatskoj postoji 9 kategorija zaštite: Strogi rezervat, Nacionalni park, Posebni rezervat, Park prirode, Regionalni park, Spomenik prirode, Značajni krajobraz, Park šuma i Spomenik parkovne arhitekture.

Danas zaštićena područja ne služe samo za očuvanje biološke raznolikosti već je i među ostalim ciljevima zaštita krajobraza i kulturnih dobara. Štoviše, zaštićena područja se promoviraju i kao rješenja za demografska pitanja, siromaštvo i državni razvoj (Mackelworth, P., Jovanović, J., 2011.) Kako su zaštićena područja svaka na svoj način specifična i jedinstvena, tako su i funkcije koje pružaju svojim korisnicima različite za pojedino zaštićeno područje. Osnovne funkcije zaštićenih područja se dijele na:

1. Doprinos očuvanju ekoloških procesa, biološke i krajobrazne raznolikosti
2. Čuvanje ekosustava i specifičnih staništa raznih biljnih i životinjskih vrsta
3. Omogućavanje znanstvenih istraživanja i poduke (ekološka edukacija)
4. Omogućavanje prihvatljive uporabe u svrhu rekreacije i turizma
5. Pomoć očuvanju kulturne baštine lokalnog stanovništva
6. Doprinos unapređenju ekonomije lokalnih zajednica

Ekološka funkcija se širom svijeta smatra među najpopularnijom i najvažnijom funkcijom kojoj je temelj ekološka edukacija. Njezini edukacijski programi provode se u svrhu promocije svjesnosti i poštovanje prema staništima, buđenju svijesti građana o odgovornosti prema zaštićenim područjima. Turizam je sektor sa najbržim rastom, pa tako i njegova funkcija u prirodno zaštićenim područjima sve više raste.

Prema IUCN-ovoj kategorizaciji ciljeva upravljanja zaštićenim područjem, turizam je na značajnom mjestu, odmah poslje zaštitnih funkcija upravljanja (Martinić, I., 2010.)

Tablica 1. Kategorije zaštite u RH (prema Zakonu o zaštiti prirode)
(Izvor: <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja-u-rh>)

KATRGORIJA	Broj ZP	Površina (km ²)	% površine RH
STROGI REZERVAT	2	24,19	0,03
NACIONALNI PARK	8	979,36	1,11
POSEBNI REZERVAT	77	400,11	0,45
PARK PRIRODE	11	4320,48	4,90
REGIONALNI PARK	2	1025,56	1,16
SPOMENIK PRIRODE	80	2,27	0,003
ZNAČAJAN KRAJOBRAZ	82	1331,28	1,51
PARK ŠUMA	27	29,54	0,03
SPOMENIK PARKOVNE ARHITEKTURE	119	8,36	0,01
Površina zaštićenih područja unutar drugih zaštićenih područja		593,39	0,67
UKUPNO ZP U RH	408	7528,03	8,54

Zaštićena područja zbog svojih posebnih bioloških i krajobraznih vrijednosti čine glavni temelj očuvanja sveukupne prirodne vrijednosti, pripadajući ujedno i nacionalnoj ekološkoj mreži (NATURA 2000)² kao sastavni dio ekološke mreže Europske unije. Nacionalne kategorije zaštite u najvećoj mjeri odgovaraju međunarodno priznatim kategorijama zaštićenih područja IUCN-a (tablica 1.).

Bez dvojbe može se ustvrditi da je IUCN međunarodno najvažniji autoritet na području zaštite prirode. Već više desetljeća IUCN na brojnim konferencijama razvija politiku i strategiju zaštite i očuvanja prirode te postavlja koncepte i standarde njihove provedbe. Jedno

² Natura 2000 je ekološka mreža sastavljena od područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova Europske unije. Njezin cilj je očuvati ili ponovno uspostaviti povoljno stanje više od tisuću ugroženih i rijetkih vrsta prirodnih i poluprirodnih stanišnih tipova.

od najvažnijih područja bavljenja IUCN-a je politika planiranja, organizacije i učinkovitog upravljanja zaštićenim područjima (Martinić, I., 2010.). Površinom veća zaštićena područja nalaze se u sve četiri biogeografske regije Hrvatske – alpskoj, kontinentalnoj, mediteranskoj i panonskoj.

Najveće zaštićeno područje u Hrvatskoj je Park prirode Velebit koji zajedno sa nacionalnim parkovima Paklenicom i Sjevernim Velebitom čini oko 27% ukupno zaštićenog područja Hrvatske.

Nacionalni park i park prirode proglašava Hrvatski sabor zakonom, strogi i posebni rezervat proglašava Vlada uredbom, regionalni park, značajni krajobraz, spomenik parkovne arhitekture, park šumu i spomenik parkovne arhitekture proglašava tijelo nadležne jedinice područne (regionalne) samouprave uz prethodnu suglasnost Ministarstva i središnjeg tijela državne uprave nadležne za određeno područje.

Zaštićenim područjima upravljaju javne ustanove koje osniva ili su osnovane od strane predstavničkog tijela jedinice područne (regionalne) samouprave, a osnivačka prava nad njima predstavničko tijelo jedinice područne (regionalne) samouprave može prenijeti na jedinicu lokalne samouprave na čijem teritoriju je zaštićeno područje. Javne ustanove uz pomoć stručnih službi i službi čuvara prirode, obavljaju djelatnost zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja s glavnim ciljem očuvanja i zaštite izvornosti prirode, nadziru provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju te sudjeluju u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode (monitoring).

Upravljanje zaštićenim područjima uređeno je velikim brojem propisa. Osnovni pravni propis je Zakon o zaštiti prirode kojim se utvrđuju kategorije zaštićenih područja, te način njihova upravljanja. Također zaštita u zaštićenim područjima se provodi i Planom upravljanja koji se donosi na razdoblje od deset godina, a operativno se provodi kroz Godišnji program zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenog područja.

Za područja zaštite u kategoriji strogog rezervata, nacionalnog parka, posebnog rezervata i parka prirode, Pravilnikom o zaštiti i očuvanju propisuju se uvjeti i mjere zaštite, očuvanja, unapređenja i korištenja zaštićenog područja s upravnim mjerama. Za ostale kategorije zaštite može se donijeti Odluka o mjerama zaštite, očuvanja, unapređenja i korištenja zaštićenog područja.

1.2. Koncept upravljanja nacionalnim parkovima i parkovima prirode u RH

Ključni događaj koji je obilježio povijest zaštite prirode smatra se osnivanje parka Yellowston (1872.god. u SAD-u) prvog nacionalnog parka u svijetu. Od tada se u fokus stavljaju nacionalni parkovi kao ključni stupovi organizirane zaštite svih prirodnih cjelina u cijelom svijetu. Što se tiče Hrvatske i njezine cjelovite zaštite prirode prvi koraci koji su napravljeni u tom smjeru bili su vezani za današnji Nacionalni park Plitvička jezera. Prema Zakonu o zaštiti prirode definicija nacionalnog parka i parka prirode je sljedeća:

Nacionalni park je „prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti, obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekoloških sustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih vrijednosti“ (Zakon o zaštiti prirode, članak 113, NN 15/18).

Park prirode je „prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora velike bioraznolikosti i/ili georaznolikosti, s vrijednim ekološkim obilježjima, naglašenim krajobraznim i kulturno-povijesnim vrijednostima“ (Zakon o zaštiti prirode, članak 115, NN 15/18).

Nacionalni park i park prirode proglašava Hrvatski sabor. Imaju znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu te rekreativnu namjenu. Na njihovom području nisu dopušteni zahvati i djelatnosti kojima se ugrožava izvornost prirode, s tim da je u nacionalnim parkovima strogo zabranjena gospodarska uporaba prirodnih dobara. Za upravljane zaštićenim područjima osnivaju se zasebne javne ustanove (osniva ih RH uredbom vlade, a njima upravlja javno vijeće) koje svoje djelatnosti provode na temelju Plana upravljanja koji se donosi na razdoblje od 10 godina, uz mogućnost dopune i izmjene nakon 5 godina. Njegov sadržaj propisuje ministar pravilnikom, a planom se određuju sljedeći ciljevi: ciljevi upravljanja, aktivnosti vezane za postizanje ciljeva upravljanja, pokazatelj učinkovitosti upravljanja.

Osim navedenog, organizacija prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora u nacionalnom parku i parku prirode uređuje se prostornim planom područja posebnih obilježja koji za nacionalne parkove i parkove prirode donosi Hrvatski sabor.

Javne ustanove provode djelatnosti zaštite, održavanja i promicanje zaštićenih područja, a sve s ciljem očuvanja i zaštite izvorne prirode, odvijanje njezinih prirodnih procesa te održivo korištenje prirodnih dobara.

Sredstva za rad javnih ustanova osiguravaju se iz više izvora: državnog proračuna i proračuna regionalne ili lokalne samouprave, prihoda od korištenja zaštićenih dijelova prirode, prihoda od naknade i drugih izvora. Nakon isteka poslovne godine javna ustanova mora izraditi godišnje financijsko izvješće te ga dostaviti ministarstvu.

Slika 2. Raspored zaštićenih područja u RH (izvor: <https://www.hrvaska.net/parki.htm>)

Kao ključne slabosti sadašnjeg parkovnog sustava Hrvatske, u prvom redu nacionalnih parkova i parkove prirode navodi se:

- nepostojanje prostornih planova zaštićenih područja,
- slaba ekološka osviještenost predstavnika lokalne samouprave.
- neriješeni imovinsko-pravni odnosi,
- nedorečene međusektorske politike i interesi,
- neriješena pitanja koncesija i dr.

Jedan od velikih problema funkcioniranja zaštićenih područja jest i problem financiranja. Naime, javne ustanove koje provode zaštitu u zaštićenim područjima često su prisiljene u dijelu svog funkcioniranja (različite komercijalne usluge) poslovati na tržišnim osnovama, pa se pritom u drugi plan stavljaju primarni razlozi njihova postojanja: zaštita prirode i edukacija, a u prvi plan dolaze razvijanje turizma, promocija, itd. Posljedica je to trenutno opredjeljene države da smanji proračunska izdvajanja za zaštićena područja. U takvoj situaciji većina zaštićenih područja u RH može računati na smanjene transfere iz državnog proračuna.

Zahvaljujući iznimnim posebnostima krajolika i vrijednostima pojedini parkovi uvršteni su na popise međunarodno vrijednih područja, pa se tako Nacionalni park Plitvička jezera nalazi na UNESCO-vom popisu svjetske prirodne baštine. Park prirode Velebit koji u svom području ima i Nacionalni park Paklenica i Sjeverni Velebit, uvršten je na popis rezervata biosfere u sklopu UNESCO-vog znanstvenog programa 'Čovjek i biosfera' - MAB. Parkovi prirode Kopački rit, Lonjsko polje i Vransko jezero su na popisu močvarnih područja od međunarodnog značaja (Ramsarski popis). Istovremeno su zbog bogatstva ptičjeg svijeta uvršteni i na Popis važnih ornitoloških područja Europe (IBA³).

³ IBA (Important Bird Area) – područje koje je proglašeno kao globalno važno stanište za očuvanje područja ptica.

2. CILJ RADA

U ovom diplomskom radu značaj će se staviti na Park Prirode Velebit, prirodna obilježja i kulturne vrijednosti parka, njegovo unutarnje ustrojstvo i funkcioniranje. PU središnji dio rada postavlja se METT metoda kao instrument za ocjenu učinkovitosti upravljanja zaštićenim područjem. Na temelju provedene METT metode analizirat će se uspješnost upravljanja parkom u svim važnim aspektima te definirati kritična mjesta funkcioniranja, ali i sugerirati mogućnosti poboljšanja istih.

Park prirode Velebit najveće je i najsloženije zaštićeno područje u Hrvatskoj koje obuhvaća našu najznačajniju planinu. Unutar parka se naze dva značajna nacionalna parka Paklenica i Sjeverni Velebit. Zbog svoje vrijednosti i značenja za očuvanje biološke raznolikosti planete Park prirode uvršten je u mrežu međunarodnih rezervata biosfere UNESCO-a.

Cilj rada je dati konačnu ocjenu i prijedloge usavršavanja i unapređenje u upravljanju parkom, vodeći računa o uključivanju svih dionika – prije svega lokalne zajednice i različitih korisnika prostora.

Slika 3. Prostorni položaj PP Velebit (izvor: <http://www.np-sjeverni-velebit.hr/park/>)

3. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA

3.1. Park prirode Velebit – opis glavnih značajki

Tablica 2. Osobna iskaznica PP Velebit

NAZIV ZAŠTIĆENOG PODRUČJA	Park prirode Velebit	
DATUM PROGLAŠENJA	24.06.1981.	
VELIČINA ZAŠTIĆENOG PODRUČJA (ha)	200 000	
KATEGORIZACIJA	Park prirode	
IUCN KATEGORIZACIJA	IV	
MEĐUNARODNA KATEGORIZACIJA	UNESCO- rezervat biosfere	
VLASNIŠTVO ZEMLJIŠTA	Državno	80 %
	Privatno	20%
UPRAVLJAČKO TIJELO	Javna ustanova	
DATUM OSNIVANJA JAVNE USTANOVE	26.03.1998.	

Osobitost, vrijednosti i ljepota Parka prirode Velebit odavno su prepoznati u svijetu. Park prirode najznačajnije je endemsko čvorište kopnene faune i flore u Hrvatskoj. Unutar parka zabilježeno je 1854 biljnih svojti, od koji je 79 endema, upravo zbog velikog broja endema ovaj prostor se naziva „CENTROM ENDENIZMA“. Među njima je svakako najpoznatija Velebitska degenija (*Degenia velebitica*). Od šumskih staništa najviše prevladavaju bukove sastojina i to bukova šuma sa mrtvom koprivom (*Lamium orvale* - *Fagetum*), livade i pašnjaci.

Također Velebit je stanište triju velikih zvjeri - mrkog medvjeda, risa i vuka. U cijelosti je sa svim svojim prirodnim osobinama uključen u europsku mrežu NATURA 2000. Kao Područje značajno za ptice (POP) i kao Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (POVS). Najveće je zaštićeno područje u Republici Hrvatskoj, a status zaštite dobio je zbog svojih prirodnih vrijednosti i značaja za očuvanje biološke raznolikosti.

Tablica 3. Područja značajna za ptice za Park prirode Velebit prema Naturi 2000 (izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_10_124_2664.html)

Kategorija za ciljanu vrstu	Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Status		
1	<i>Aegolius funereus</i>	planinski ćuk	G		
1	<i>Alectoris graeca</i>	jarebica kamenjarka	G		
1	<i>Anthus campestris</i>	primorska trepteljka	G		
1	<i>Aquila chrysaetos</i>	suri orao	G		
1	<i>Bonasa bonasia</i>	lještarka	G		
1	<i>Bubo bubo</i>	ušara	G		
1	<i>Caprimulgus europaeus</i>	leganj	G		
1	<i>Circaetus gallicus</i>	zmijar	G		
1	<i>Circus cyaneus</i>	eja strnjarica			Z
1	<i>Crex crex</i>	kosac	G		
1	<i>Dendrocopos leucotos</i>	planinski djetlić	G		
1	<i>Dendrocopos medius</i>	crvenoglavi djetlić	G		
1	<i>Dryocopus martius</i>	crna žuna	G		
1	<i>Emberiza hortulana</i>	vrtna strnadica	G		
1	<i>Falco peregrinus</i>	sivi sokol	G		
1	<i>Falco vespertinus</i>	crvenonoga vjetruša		P	
1	<i>Ficedula albicollis</i>	bjelovrata muharica	G		
1	<i>Glaucidium passerinum</i>	mali ćuk	G		
1	<i>Lanius collurio</i>	rusi svračak	G		
1	<i>Lanius minor</i>	sivi svračak	G		
1	<i>Lullula arborea</i>	ševa krunica	G		
1	<i>Pernis apivorus</i>	škanjac osaš	G	P	
1	<i>Picoides tridactylus</i>	troprsti djetlić	G		
1	<i>Picus canus</i>	siva žuna	G		
1	<i>Strix uralensis</i>	jastrebača	G		
1	<i>Sylvia nisoria</i>	pjegava grmuša	G		
1	<i>Tetrao urogallus</i>	tetrijeb gluhan	G		
1	<i>Actitis hypoleucos</i>	mala prutka	G		
1	<i>Phylloscopus bonelli</i>	gorski zviždak	G		

Tablica 4. Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove u Parku prirode Velebit (izvor: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_10_124_2664.html)

Kategorija za ciljanu vrstu ili stanišni tip	Hrvatski naziv za ciljanu vrstu ili stanišni tip	Znanstveni naziv ili šifra za ciljanu vrstu ili stanišni tip
1	velika četveropjega cvilidreta	<i>Morimus funereus</i>
1	širokouhi mračnjak	<i>Barbastella barbastellus</i>
1	vuk	<i>Canis lupus*</i>
1	medvjed	<i>Ursus arctos*</i>
1	ris	<i>Lynx lynx</i>
1	kitaibelov pakujac	<i>Aquilegia kitaibelii</i>
1	planinski kotrljan	<i>Eryngium alpinum</i>
1	špiljska trokutnjača	<i>Congerius kusceri</i>
1	Skopolijeva gušarka	<i>Arabis scopoliana</i>
1	danja medonjica	<i>Euplagia quadripunctaria*</i>
1	Istočno submediteranski suhi travnjaci (<i>Scorzoneretalia villosae</i>)	62A0
1	Travnjaci tvrdače (<i>Nardus</i>) bogati vrstama	6230*
1	Acidofilne šume smreke brdskog i planinskog pojasa (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)	9410
1	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
1	Ilirske bukove šume (<i>Aremonio-Fagion</i>)	91K0
1	Špilje i jame zatvorene za javnost	8310
1	Suhi kontinentalni travnjaci (<i>Festuco-Brometalia</i>) (*važni lokaliteti za kačune)	6210*
1	(Sub-) mediteranske šume endemičnog crnog bora	9530*
1	jelenak	<i>Lucanus cervus</i>
1	alpiska strizibuba	<i>Rosalia alpina*</i>
1	hrastova strizibuba	<i>Cerambyx cerdo</i>
1	velika četveropjega cvilidreta	<i>Morimus funereus</i>

1	planinski žutokrug	<i>Vipera ursinii macrops*</i>
1	močvarna riđa	<i>Euphydryas aurinia</i>
1	mali potkovnjak	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
1	širokouhi mračnjak	<i>Barbastella barbastellus</i>
1	velikouhi šišmiš	<i>Myotis bechsteinii</i>
1	veliki šišmiš	<i>Myotis myotis</i>
1	vuk	<i>Canis lupus*</i>
1	medvjed	<i>Ursus arctos*</i>
1	ris	<i>Lynx lynx</i>
1	kitaibelov pakujac	<i>Aquila kitaibelii</i>
1	cjelolatična žutilovka	<i>Genista holopetala</i>
1	planinski kotrljan	<i>Eryngium alpinum</i>
1	planinski kotrljan	<i>Eryngium alpinum</i>
1	gospina papučica	<i>Cypripedium calceolus</i>
1	tankovratni podzemljak	<i>Leptodirus hochenwarti</i>
1	dinarski rožac	<i>Cerastium dinaricum</i>
1	Skopolijeva gušarka	<i>Arabis scopoliana</i>
1	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
1	(Sub-) mediteranske šume endemičnog crnog bora	9530*
1	Ilirske bukove šume (Aremonio-Fagion)	91K0
1	Špilje i jame zatvorene za javnost	8310

Tablica 5. Atrakcije Parka Prirode Velebit

1.	Uvala Zavratnica
2.	Cerovačke špilje
3.	Poučna staza terezijana
4.	Premužićeva staza
5.	Poučna staza Starigrad Senjski-Donja Klada
6.	Poučna staza Kudin most
7.	Mirila
8.	Dabarski kukovi
9.	Tulove grede
10.	Majstorska cesta
11.	Carsko vrilo
12.	Pisani kamen
13.	Kubus
14.	Velebitski planinarski put

3.2. Organizacijska struktura Parka prirode Velebit

Parkom prirode Velebit upravlja Javna ustanova koja svoju djelatnost obavlja u tri ureda: Gospiću (sjedište parka), Krasnom i Obrovcu. Prema Statutu JU „Park prirode Velebit“ tijela javne ustanove su:

1. Upravno vijeće (upravlja parkom)
2. Ravnatelj
3. Stručni voditelj (obavlja stručni rad koji se odnosi na upravljanje zaštićenim područjem)

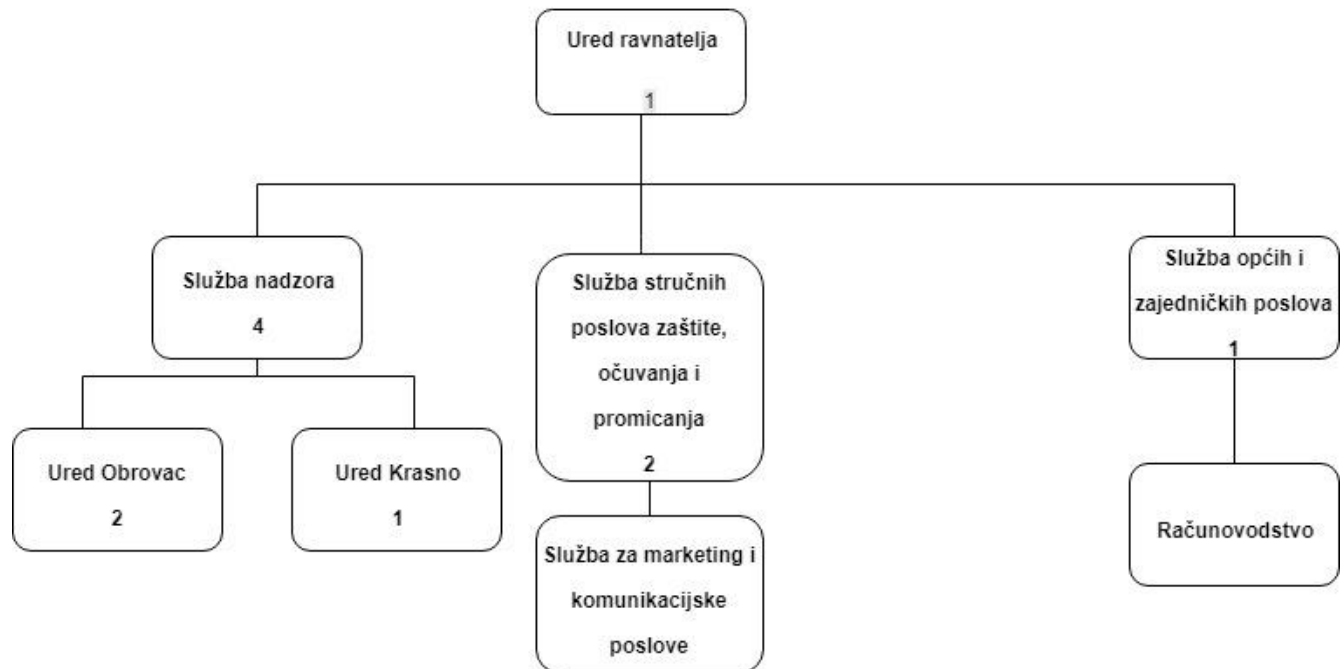
Ustanova je podijeljena na pet ustrojstvenih jedinica kojima upravljaju voditelji koji su odgovorni za njezin rad. Unutarnje ustrojstvene jedinice su:

1. Ured ravnatelja
2. Služba stručnih poslova zaštite, očuvanja i promicanja
3. Služba za marketing i komercijalne poslove
4. Služba protupožarne zaštite, tehničkih poslova i održavanja
5. Služba čuvara prirode

U Javnoj ustanovi Parka prirode Velebit stalno zaposleno je 18 djelatnika/ca i 1 djelatnik/ca povremeno (travanj 2015. godine). Od ukupnog broja zaposlenika parka njih 12 se financira iz državnog proračuna, dok se 4 djelatnika/ca financiraju iz vlastitih prihoda parka. Trenutačno stanje zaposelnosti u parku je nedovoljno s obzirom na veličinu prostora koje park obuhvaća i samim tim je otežano njegovo upravljanje. Optimalan broj ljudi koji bi svojim znanjem i stručnosti vodili i upravljali parkom prirode Velebit prema Pravilniku o unutarnjem ustrojstvu iznosi 70 ljudi. Što je znatno veći broj u odnosu na njih 18 koji trenutno rade u parku.

Javna ustanova Parka prirode Velebit je na dan 31.12.2017. godine u izvještajnom razdoblju imala prihode i primitke u iznosu od 3.210.993,00 HRK. Pritom su pomoć iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna iznosile 601.192,00 HRK, prihodi od imovine 112.365,00 HRK, prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga te prihodi od donacije 603.471,00 dok su prihodi po posebnim propisima iznosili 35.471,00 HRK, a prihodi iz nadležnog proračuna i HZZO-a na temelju ugovornih obveza 1.858.021,00.

Što se tiče rashoda Javne ustanove Parka prirode Velebit oni su za isto razdoblje iznosili 2.826.597,00 HRK, a od čega se 1.739.218,00 HRK odnosilo na plaće, naknade, doprinose i materijalna prava stalnih djelatnika.

Slika 4. Organizacijska struktura Parka prirode Velebit (rujan 2007.godine), (izvor: Plan upravljanja Parka Prirode Velebit)

Na slici četiri prikazano je ustrojstvo Javne ustanove Parka prirode Velebit, a struktura zaposlenih po zanimanju je sljedeća:

- ravnateljica parka -dipl. ing. silv,
- stručna služba: 1 izvršitelj - dr. sc. dipl. ing biologije

1 izvršitelj - mag. ing. silv.

- služba za marketing i komunikacijske poslove: 1 izvršitelj - dipl. oecc.
- služba čuvara prirode: 1 izvršitelj - dipl. ing.

3 izvršitelja - ing.

3.3.Financiranje Parka prirode Velebit

Prema zakonu o zaštiti prirode financijska sredstva za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti od nacionalnog i međunarodnog značenja osigurana su od strane državnog proračuna, dok dodatna sredstva osigurava i sam park kroz naplaćivanje prirodnih dobara i zaštićenih vrijednosti, kroz ulaznice za posjetitelje ili sustavnu koncesiju. Iz tablice 6, je vidljivo da se od 2002. godine pa do 2006. godine godišnji proračun Parka prirode Velebit postepeno povećavao. Godišnji proračun za 2015. godinu iznosio je: 1.678.660,80 HRK državnog proračuna i 490.041,70 HRK vlastitih prihoda, što je u odnosu na 2006.godinu državnog proračuna manje, ali je vlastiti prihod ostao u porastu.

Tablica 6: Godišnji proračun Parka prirode Velebit u razdoblju od 2002. do 2006. godine (izvor: <https://www.pp-velebit.hr/ustanova/dokumenti>)

Godina	Proračun Parka prirode Velebit (HRK)			Ukupno
	Vlastiti prihodi	Državni proračun	Ostali prihodi	
2002.	47.930	1.371.191	-	1.419.121
2003.	199.797	1.329.290	-	1.529.087
2004.	249.675	1.441.120	-	1.690.795
2005.	324.024	1.582.050	30.655	1.936.729
2006.	396.227	1.843.764	151.521	2.391.562

Tablica 7: Pregled prihoda i rashoda Javne ustanove za 2006. godinu (izvor: <https://www.pp-velebit.hr/ustanova/dokumenti>)

Opis	Iznos (u HRK)	Postotak (%)
Prihodi	2.391.562	100
Prihodi iz državnog proračuna	1.843.764	77,09
Prihodi iz vlastitih djelatnosti	396.277	16,57
Prihodi od koncesija	57.377	2,40
Prihodi od imovine	14.369	0,60
Donacije	15.000	0,63
Ostali prihodi	64.775	2,71
Rashodi	2.199.968	100
Rashodi za zaposlene	1.281.928	58,27
Rashodi za materijal, energiju i usluge	821.118	37,32
Ostali rashodi poslovanja	-	-
Financijski rashodi	5.079	0,23
Naknade štete pravnim i fizičkim osobama	-	-
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	91.843	4,17
Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova		
Višak prihoda	191.593	-

Pregledom prihoda i rashoda rada Javne ustanove Parka prirode Velebit (tablica 7.) se vidi da najviše prihoda dolazi iz državnog proračuna, a najveći rashod su plaće zaposlenika oko 58,27 % od ukupnog broja prihoda.

Tablica 8. Financijski plan za 2018.godinu (izvor: <https://www.pp-velebit.hr/ustanova/dokumenti>)

Park prirode Velebit	21.275.352,00	22.974.470,00	8.710.579,00
Opći prihodi i primici	2.039.000,00	2.099.000,00	2.131.000,00
Prihodi iz nadležnog proračuna za financiranje rashoda poslovanja	2.039.000,00	2.099.000,00	2.131.000,00
Sredstva učešća za pomoći	361.000,00	901.000,00	269.000,00
Prihodi iz nadležnog proračuna za financiranje rashoda poslovanja	361.000,00	901.000,00	269.000,00
Vlastiti prihodi	186.500,00	186.500,00	186.500,00
Kamate na oročena sredstva i depozite po viđenju	500,00	500,00	500,00
Prihodi od prodaje proizvoda i robe	28.000,00	28.000,00	28.000,00
Prihodi od pruženih usluga	158.000,00	158.000,00	158.000,00
Ostali prihodi za posebne namjene	472.378,00	489.378,00	489.378,00
Ostali nespomenuti prihodi	472.378,00	489.378,00	489.378,00
Pomoći EU	1.183.165,00	662.113,00	0,00
Tekuće pomoći od institucija i tijela EU	1.183.165,00	662.113,00	0,00
Ostale pomoći	3.312.921,00	3.959.229,00	495.338,00
Kapitalne pomoći od izvanproračunskih korisnika	3.312.921,00	3.959.229,00	495.338,00
Europski fond	13.720.388,00	14.677.250,00	5.139.363,00
Europski fond za regionalni razvoj (ERDF)	13.720.388,00	14.677.250,00	5.139.363,00
Kapitalne pomoći od institucija i tijela EU	13.720.388,00	14.677.250,00	5.139.363,00

Budući da su akcijski planovi definirani kao zasebni projekti Park prirode Velebit ih koristi za pridobivanje dodatnih sredstava. Planom upravljanja (2007.-2017. godine) utvrđena su četiri akcijska plana za provedbu:

1. Akcijski plan Premužićeva staza
2. Akcijski plan tetrijeb gluhan
3. Akcijski plan Baške oštarije
4. Akcijski plan Cerovačke špilje

Što se tiče prostornih planova koji su postali obavezi kao glavno sredstvo planiranja i očuvanja zaštićenih područja u Hrvatskoj i koji uključuju organizaciju, korištenje i namjenu očuvanja te zoniranja prema različitim tipovima korištenja, za Park prirode Velebit još nije izrađen takav prostorni plan. U postupku je već nekoliko godina izrada stručne podloge i sektorskih studija koji su vrlo važni za izradu prostornog plana. Zbog velikog opsega poslova

koji takav projekt obuhvaća, trebalo bi pribjeći uključivanju većeg broja stručnih ljudi, a sve dok se to ne dogodi radovi će i dalje ostati na sami počecima.

3.4.Uspješnost upavljanja

Prema okviru svjetske komisije za zaštićena područja (WCPA)⁴, svjetska banka (WB),⁵ svjetski fond za zaštitu prirode (WWF)⁶ razvili su jedinstveni alat za praćenje i izvještaje o učinkovitom upravljanju zaštićenih područja. METT metoda kao alat za praćenje učinkovitosti upravljanja, usmjerena je na brzi pregled ključnih aspekata upravljanja, brza i laka za popunjavanje te lako razumljiva.

U samoprocjeni putem METT metode za procjenu učinkovitosti upravljanja, u Javnim ustanovama nacionalnih parkova i parkova prirode najučinkovitijim je ocijenjen kontekst „užeg“ upravljanja Zaštićenim područjima, u smislu pravnog sustava, regulative, provođenja zakona te postojanja važećih planova upravljanja. Takav se rezultat može smatrati očekivanim za nacionalne parkove i parkove prirode koji su u vrhu piramide institucionalne zaštite prirode i u nadležnosti državne razine.

No kod konteksta upravljanja ostalim zaštićenim područjima te ekološkom mrežom Republike Hrvatske izvan zaštićenih područja za očekivati je manje povoljne rezultate (Rajković i Malec, 2013.godine). Pojedinačno su u smislu njihova doprinosa upravljanju najbolje ocijenjeni pravni status nacionalnih parkova i parkova prirode te naplata ulaznica.

U okviru analize Planova upravljanja najlošije je ocijenjeno planiranje u širem smislu, što se prije svega odnosi na slabosti u jasnom definiranju ciljeva zaštite, prikladnosti dizajna zaštićenih područja, praćenja i evaluacije stanja vrijednosti zaštićenih područja, sudjelovanja dionika u upravljanju. Iako službeni Planovi upravljanja parkovima postoje, njihovo prilagodljivo upravljanje još uvijek nije u potpunosti zaživjelo u hrvatskim nacionalnim parkovima i parkovima prirode.

Alat za praćenje učinkovitosti upravljanja zaštićenim područjima razvija se kako bi se pratio i nadzirao napredak uspjeha Svjetske banke i WWF saveza.

Savez je odredio da alat za praćenje mora biti:

⁴ WCPA (World Commision on Protected Areas)- Svjetska Komisija za Zaštitu Prirode

⁵ WB (World Bank)- Svijetska Banka

⁶ WWF (World Wildlife Fund) – Svjetski Organizacija za Zaštitu Prirode

- sposoban pružati usklađen sustav za zaštićena područja procijenjena od Svjetske banke i od WWF-a
- prikladan za odgovor
- sposoban priskrbljivati dosljedne informacije kako bi se omogućilo praćenje napretka tijekom vremena
- relativno brz i jednostavan za popunjavanje osoblju u pojedinom konkretnom zaštićenom području
- sposoban pružati sustav bodovanja po potrebi
- temeljen na sustavu koji pruža 4 različita odgovora na svako pitanje, jačajući tako sustav bodovanja
- jednostavan za korištenje osobama koje nisu stručnjaci
- smješten unutar postojećeg sustava izvješćivanja kako bi se izbjeglo dupliciranje

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

4.1. Postupak ocjenjivanja METT metodom

Kako bi smo unaprijedili funkcioniranje te povećali potencijal zaštićenih područja, ali i poboljšali upravljačke procese, potrebno je razumijeti prednosti i slabosti njihova funkcioniranja. U posljednjih nekoliko godina, razne metodologije za procjenu upravljanja učinkovitosti zaštićenih područja bile su razvijene i testirane diljem svijeta. Svjetska komisija za zaštićena područja pruža sveobuhvatni okvir za procjenu učinkovitosti upravljanja zaštićenim područjem, te ujedno i za sami sustav zaštićenog područja daje smjernice za menadžere i ostale koji se s tim bave kako bi im se pomoglo u usklađivanju procesa procjene diljem svijeta.

Alat za praćenje učinkovitosti upravljanja može biti dovršen od strane osoblja zaštićenog područja ili osoba koje se nalaze u projektu, uz sudjelovanje i drugih ljudi povezanih uz zaštićena područja. Osmišljen je kako bi dao odgovore onima koji upravljanju zaštićenim područjem, bez dodatnih istraživanja.

Postoje dva dijela alata za praćenje učinkovitosti:

1. Osnovna profilna tablica (datasheet) koja se odnosi na osnovne podatke, njegove karakteristike i upravljanje ciljevima i uključuje pregled uključenosti WWF / World Bank
- 2 . Obrazac procjene za konkretiziranje ocjene koji se sastoji od tri različita dijela, pri čemu sva tri trebaju biti popunjena.

Glavni dio obrasca za ocjenjivanje je set od 30 pitanja na koja se može odgovoriti dodjeljivanjem jednostavanog rezultata (broja) u rasponu između „0“ (za slabo ili loše stanje) do „3“ (izvrsno). Uz svako pitanje ponuđena su četiri alternativna odgovora koja pomažu u procijeni donošenja odluke. Pitanja koja nisu relevantna za pojedino zaštićeno područje trebaju biti izostavljena iz ocjene. Osim toga, postoji šest dopunskih pitanja koja razrađuju ključne teme iz prethodnih pitanja i pružaju dodatne informacije i bodove.

Pored svakog pitanje dati su komentari koji obrazlažu prosudbu iskazanu putem ocjene. U nekim prigodama prijedlozi su napravljeni o tome što bi moglo biti pokriveno u području komentara. Za svako pitanje ispitanici su zamoljeni da identificiraju da li je dugoročno upravljanje dodatno prilagodljivo upravljanje.

Konačni rezultat po završetku ocjenjivanja izračunava se kao razlomek (iskazan u postotku) između dobivenog broja bodova (rezultat) na sva relevantna pitanja i ukupno mogućeg broja bodova za sva uključena relevantna pitanja. Ako su sva pitanja uključena u set za pojedino zaštićeno područje maksimalni broj bodova iznosi 96.

Alat za praćenje efikasnosti upravljanja namijenjen je kao pomoć pri izvještavanju o napretku uspješnosti poslovanja i ne bi trebao zamijeniti temeljne metode procjene za potrebe prilagodljivog upravljanja. Alat za praćenje je razvijen kako bi osigurao brzi pregled napretka u poboljšanju efektivnosti upravljanja u pojedinim zaštićenim područjima, koji se popunjava od strane upravitelja tog zaštićenog područja ili drugog odgovarajućeg parkovnog osoblja.

Tablica broj 9. sadrži kratak sažetak elemenata WCPA okvira i kriterije koji se mogu ocijeniti. Alat za praćenje učinkovitog upravljanja napravljen je tako da ispunjava elemente procjene koji su uključeni u okvir. Pitanja u tablici omogućuju pronalaženje elemenata koji se odnose na navedeno u lijevom stupcu .

Tablica 9. Sažetak WCPA okvira

ELEMENTI PROCJENE	OBJAŠNJENJE	KRITERIJ KOJI SE PROCJENJUJE	FOKUS PROCJENE
Sadržaj	Gdje smo sada? Procjena značaja, prijetnji i politike okoliša	- Značaj - Prijetnje - Ranjivost - Nacionalni kontekst - Partneri	Status
Planiranje	Gdje želimo biti?	- Zakonodavstvo i politika zaštićenih područja - dizajn sustava zaštićenih područja -rukovodstveno planiranje	Primjerenost
Inputi	Što mi trebamo? Procjena potrebitih resura za provođenje rukovođenja	-Osiguranje sredstava agencije - Osiguranja sredstava na terenu	Resursi
procesi	Kako ćemo to izvesti?	Prikladnost upravnih procesa	Efikasnost i primjerenost
Outputi	Koji su nam rezultati? Procjena provedbe Programa za upravljanje i poslovanje , dostava proizvoda i usluge	Rezultati rukovodećeg upravljanja menadmenta	Učinkovitost
Rezultati	Što smo postigli? Procjena ishoda i do koje mjere su ostvareni ciljevi	Učinci: utjecaji upravljanja u odnosu na ciljeve	Učinkovitost i primjerenost

4.2. Analiza i definiranje kritičnih područja METT metodom

Koristeći se nalazima METT metode koja je provedena u Parku prirode Velebit u 2015. godini, od ukupno 30 pitanja izdvojit ćemo nekolicinu koja su vezana uz glavne aspekte upravljanja samim parkom. Takva se pitanja odnose na granicu i veličinu zaštićenog područja, inventarizaciju, upravljanje resursima, edukaciju i jačanje svijesti lokalnog stanovništva i šire javnosti. U komentarima će se analizirati postavljena pitanja i iznešeni dati odgovori na ista.

Pregled pitanja i odgovora po ključnim aspektima je sljedeći:

- Da li je granica zaštićenog područja poznata i označena?

Odgovor: Granica zaštićenog područja poznata je javnoj ustanovi i lokalnom stanovništvu / korisnicama tog područja, ali nije primjereno označena.

Komentar: Područje je ogromno, informacijske table se nalaze na cestama, ali ne označuju cijelu granicu parka. Digitalna granica parka je netočno digitalizirana te se znatno razlikuje od opisane službene granice. Također u opisanoj originalnoj verziji navedeno je da granica ide rubom šume što ne odgovara današnjem stanju jer ona ulazi u urbana područja.

Bodovanje: 2 boda

- Da li imate dovoljno informacija za upravljanje zaštićenim područjem?

Odgovor: Informacije o ugroženim staništima, vrstama, ekološkim procesima i kulturnim vrijednostima zaštićenog područja nisu dovoljne da pomognu pri planiranju i odlučivanju.

Komentar: Nedovoljno je iskusne radne snage, stalne zaposlenike potrebno je dodatno educirati o napretku i razvoju, upravljanju zaštićenim područjima te biti u koraku sa napretkom suvremene tehnologije. Potrebno je poboljšati sustavni monitoring flore i faune. Zbog nedostatka financijskih sredstava park je uskraćen u angažiranju vanjskih suradnika koji bi provodili istraživanja te samim tim unaprijedili park dodatnim znanjem, idejama i saznanjima.

Bodovanje: 2 boda

- Imate li izrađen program edukacije lokalne zajednice i javnosti vezan za ciljeve i potrebe upravljanja zaštićenim područjem (npr. škola u prirodi, obilježavanje pojedinih ekoloških datuma, događanje „Dani otvorenih vrata“ i dr.)

Odgovor: Program edukacije i podizanja razine informiranosti /osvjštenosti javnosti provodi se 'ad hoc' i ograničeno.

Komentar: Kroz obilježavanje Dana parka posjetiteljima bi trebala biti omogućena dodatna saznanja o zaštićenim područjima, u ovom slučaju Parku prirode Velebit od strane stručnih voditelja. Nedovoljna znanja i nezainteresiranost turističkih agencija (koncesionara) također je bitan problem. Škola u prirodi za najmlađe posjetitelje bi se trebala više promovirati te im se „približiti“ s obzirom na njihovu dob, pružajući dodatna znanja i poznanstva i boravak u prirodi na čistom zraku.

Bitnu funkciju u upravljanju parkom prirode Velebit ima lokalna zajednica koja bi trebala sudjelovati u donošenju ideja i samom razvoju parka u korist svih nas i sudjelovanju u poboljšavanju i promoviranju istog.

Bodovanje: 1 bod

- Ukoliko postoje naknade koje se naplaćuju (ulaznice, kazne i sl.), da li to pomaže u upravljanju zaštićenim područjem?

Odgovor: Naknade se naplaćuju i od jednog njihovog dijela se financira zaštićeno područje.

Komentar: Park najviše prihoda ima od ulaznica od čega tri četvrtine odlaze na rashode za zaposlenike. Stručna vođenja se naplaćuju samo u planinskom području a ne na obali. Lokaliteti gdje se vrši naplada su samo-održivi te manji postotak od viška sredstava se preusmjerava za razvoj ustanove, unapređenje i održavanje.

Bodovanje: 2 boda

- Kakvo je sadašnje stanje ključnih vrijednosti zaštićenih područja u odnosu na vrijeme proglašenja (odnosi se na ciljeve zaštite zaštićenog područja)?

Odgovor: Jedan dio biološke raznolikosti, ekoloških i kulturnih vrijednosti su djelomično narušene/oštećene, ali na najvažnije vrijednosti nije bilo značajnog utjecaja.

Komentar: U ljudima se budi svijest o važnosti očuvanja prirode i zaštićenih područja, ali je potrebno izvjesno vrijeme da bi svi sudjelovali u razvitku i poboljšanju ekoloških i kulturnih vrijednosti te promicanju i jačanju Parka prirode Velebit.

Bodovanje: 2 boda

4.3. Ocijena razine upravljanja Parkom prirode Velebit

Uvažavajući ukupni rezultat provedenog ocjenjivanja iz 2015. godine na ukupno 30 pitanja, zbroj njihovih ocjena iznosi 62 boda od maksimalna 96 boda. U prvom segmentu pitanja obuhvaćene su prijetnje zaštićenom području gdje se nisu dodjeljivale ocjene nego su na pitanja dati opisni odgovori percepcije stanja u rasponu od „niski“ preko „visoki“, „srednji“ i „ne postoji odgovor“ tako da ta pitanja ne ulaze u konačnu ocjenu i bodovanje. Prvi dio istraživanja ima pozitivne komentare i u njemu je iskazano kako nema ozbiljnijih prijetnji za zaštićeno područje. U drugom djelu, gdje su obrađivane teme vezane za ocjenu funkcioniranja u različitim aspektima dodijeljivani su bodovi za svako pitanje i na temelju tih bodova izračunata je konačna ocjena upravljanja Parkom prirode Velebit.

U obzir su uzete glavne teme koje se postavljaju kao bitna pitanja i problemi u upravljanju parkom te su gore obrađena na način da je na pitanje i odgovor iznešen osobni komentar.

Istraživanje je pokazalo da se važnim problemom funkcioniranja javne ustanove i upravljenm zaštićenim područjem postavlja pitanje granice samoga parka, jer granica ulazi u područje dvaju naših velikih nacionalnih parkova NP Sjeverni Velebit i NP Paklenica. Područje je ogromno i zasad ne postoji kvalitetan plan i način koji bi omogućio zajedničko upravljanje tako velikim područjem. Svaka od navedenih javnih ustanova ima u upravljanju područje u svojoj nadležnosti svoj način upravljanja i zbog toga postoji vrlo slaba komunikacija i suradnja između njih. Stoga je ovo pitanje ocijenjeno s 2 boda.

Najmanju ocjenu (1 bod) dobila je razina o informiranosti javnosti i uključivanje lokalnog stanovništva. Glavni je razlog slabog stanja po ovom pitanju mala ili nedovoljna zainteresiranost od strane lokalnog stanovništva, ali i javne ustanove koja nema dovoljno financijskih, ljudskih i organizacijskih potencijala za provedbu projekata koji bi mogli biti od koristi za lokalne zajednice i pridonijeti zainteresiranosti lokalnog stanovništava.

Konačna ocjena istraživanja s ukupno skupljenih 62 boda iznosi 69,5% , što smatramo relativno zadovoljavajućom ocjenom razine upravljanja parkom. Takva ocjena istodobno je ukazala na ključne probleme upravljanja i funkcioniranja, odnosno područja koja bi trebalo poboljšanja kako bi se osiguralo ispunjenje svih postavljenih ciljeva.

5. RASPRAVA

5.1. Modeli unapređenja

Kada je u pitanju upravljanje i planiranje zaštićenim područjima, ono danas predstavlja kako u svjetskoj javnosti tako i u svakodnevnoj praksi vođenja zaštićenim područjem veliki izazov. Ostvarivanje ciljeva upravljanja u posebno vrijednim područjima prirode ovisi o tradiciji i nasljeđu prostora u okviru kojeg se to pokušava postići.

Nakon analize društvenih, prirodnih i ekonomskih sustava potrebno je odrediti parametre koji će popraviti postojeće stanje i koji će dugoročno značiti ravnotežu između ljudskog djelovanja i očuvanja prirode, podjednako u smislu biološke, kulturne i krajobrazne vrijednosti.

Po pitanju odnosa prema lokalnim zajednicama kao dio parkovne politike u konceptu zaštite prirode i upravljanja zaštićenim područjem dolazi do izražaja da lokalne zajednice često trpe posljedice njihova osnivanja. Od prije je poznato da se promovirala izolirana zaštita i razvoj s malim ili gotovo nikakvim uvažavanjem tradicionalnih i lokalnih zajednica. Vrhunac ovog pogrešno pristupa je stavljanje tzv „parkovnih granica“ čime se lokalne zajednice smatraju nevažnim u unapređenju zaštićenih područja.

Svi su suglasni u tome da je za dugoročnu održivost zaštićenih područja nužna interakcija i partnerstvo između lokalne zajednice i parka prirode. Početni primjeri takve interakcije je uređenje infrastrukture za posjetitelje, a ostvarivali bi se putem sudjelovanja uprave parka u financijskom i tehničkom podupiranju lokalnih tradicija i vještina. Najizraženije su mogućnosti u turističkom aspektu gdje bi se partnerstvo između lokalne zajednice ogledalo u usklađivanju mjera očuvanja s aktivnostima prihvata posjetitelja, smještaja, prijevoza i ponudi tradicionalnih lokalnih proizvoda te prezentiranju kulturne baštine.

Osnovni ciljevi zaštite prirode su očuvanje raznolikosti vrsta i stanišnih tipova u njihovom povoljnom stanju. Zaštita u Parku prirode ne isključuje čovjeka već daje smjernice za postizanje ravnoteže u korištenju resursa kako ne bi došlo do njihovog nepovratnog uništenja. Cijelo područje Parka prirode Velebit dio je europske ekološke mreže Nature 2000, značajnih područja Europske unije za očuvanje divljih vrsta flore i faune, prirodnih staništa i ptica. Zbog toga upravljanje područjem mora biti takvo da osigurava dugoročan opstanak ciljnih vrsta i stanišnih tipova za određeno područje. To uključuje izbjegavanje štetnih aktivnosti koje mogu ozbiljno zaprijetiti opstanku ciljnih vrsta i staništa.

Jedan od sigurno najučinkovitijih oblika ili programa ekološke edukacije i njene interpretacije je programski oblik poučnih staza. Poučne staze su osmišljene i projektirane kako bi bile lako razumljive za sve interesne i uzrasne skupine, ujedno i prihvatljive za fizičke mogućnosti velike većine posjetitelja, a neke i za osobe s posebnim potrebama. Obilaskom poučne staze dolazimo do stručnih podataka i informacija vezanih za prezentiranu temu na vrlo zanimljiv, prihvatljiv, nenametljiv i zabavno-rekreativni način. Ekološka edukacija ne smije biti motivirana samo pragmatičkim ciljevima i vrijednostima nego zahtjevom za razvijanjem znanja o uzrocima stanja, vještina u ovladavanju modernim metodama.

Efikasnim korištenjem resursa povećava se zbirna ekonomska vrijednost. Pritom to podrazumjeva koncept korištenja resursa na održiv način koji neće ugroziti mogućnost budućim generacijama da rasploažu sa njima i ugroziti zaštićeno područje. Iz svega priloženog možemo reći da je potrebno investiranje u efikasnom korištenju resursa od životne važnosti, pravilan i učinkovit način upravljanja koji je pokriven sa planskim i institucionim zakonima.

6. ZAKLJUČAK

Istraživanje provedeno METT metodom u Parku prirode Velebit sa ukupnom ocjenom od 69,5 % ukazalo je na ključne probleme upravljanja i funkcioniranja koje valja planski i sustavno rješavati i unaprijeđivati kako bi se postiglo adekvatno upravljanje zaštićenim područjem. Interpretacija ove analize ukazuje da su za model upravljanja ključni:

- striktno utvrđivanje i određivanje granice Parka prirode
- izrada novog Plana upravljanja za zaštićeno područje i prostornog plana
- unapređenje programskog rada javne ustanove povezano s jačanjem kadrovskih, organizacijskih i financijskih kapaciteta
- trajna, diversificirana i veća financijska stabilnost
- snažnija interakcija između lokalnog stanovništva i uprave parka temeljena na strateškom razvoju projekata od zajedničkog interesa, npr. u zajedničkom razvoju novih proizvoda vezano za prihvata gostiju, turističkim i obrtničkim uslugama posjetiteljima, unapređenju komunalnog standarda, i dr.

Kao glavni problemi Parka prirode Velebit nameću se pitanja vezana za granicu parka koja nije do kraja definirana i ulazi u područja naših dvaju Nacionalnih parkova, pri čemu je dodatni problem slaba suradnja javnih ustanova po mnogim pitanjima upravljanja.

Očiti su problemi vezani za strukturu zaposlenog parkovnog osoblja, pri čemu osim nedostatnog broja zaposlenika, posebno stručnog kadra postoji izražen problem provedbe svih zadaća upravljanja. Teškoće su i u nedostatnom razumijevanju Plana upravljanja od samog osoblja i pogotovo lokalnog stanovništva. Jednako tako nesigurno je nedostatno samo financiranje parka. Interakcija Javne ustanove Parka prirode Velebit i lokalne zajednice je na niskoj razini, a uzrok tomu je pitanje zajedničke vizije suradnje i razvoja parka i njegove okolice, ali i slab potencijal parka za zajedničke projekte. Zajedništvo parkovne uprave i lokalnih zajednica bi bilo od obostrane koristi i dovelo bi do poboljšanja rada Parka prirode Velebit ali i do razvoja različitih korisnih funkcija parka.

Na osnovu provedenih ispitivanja i analize moguće je zaključiti:

- Primjena METT metode je jednostavna i primjenjiva uz potrebu daljnjeg kontinuiranog provođenja i praćenja (jer tek usporedbom s prijašnjim i budućim rezultatima je moguće steći pravu sliku kvalitete upravljanja)

- Ocjena učinkovitosti upravljanja METT metodom koristan je alat za prepoznavanje slabih i kritičnih mjesta u funkcioniranju zaštićenog područja, ali i važan putokaz za poboljšanje upravljanja i unapređenje funkcioniranja. Pritom ne treba smetnuti sa uma ograničenja METT metode
- Alat za praćenje je dizajniran tako da se lako daju odgovori od strane onih koji upravljaju zaštićenim područjem bez bilo kakvih dodatnih istraživanja
- Potrebna dokumentacija je dostupna, ali ne i Prostorni plan kojeg Park prirode Velebit još nije izradio
- Ključni cilj upravljanja i fokus u radu uprave PP Velebit mora ostati zaštita prirode, očuvanje okoliša i unapređenje poslovanja.

Zaštićena područja čine jedan od temelja održivog razvoja u svijetu, a upravljanje takvim područjima zahtjeva kvalitetne stručne podloge i pravodobnu izradu planova svih vrsta (strateški, operativni, prostorni, godišnji, financijski i dr.), kako bi se osiguralo adekvatno očuvanje prirodnih vrijednosti i ukupne biološke i krajobrazne raznolikosti nekog područja.

S obzirom na sve navedeno može se konačno zaključiti da je u upravljanju zaštićenim područjima izuzetno važna suradnja svih dionika, da bi se osim zaštite autohtonih staništa te biljnih i životinjskih vrsta omogućio održiv razvoj lokalne zajednice, koja je očuvala područje za dobrobit budućih posjetitelja i generacija.

7. LITERATURA

1. Barčić, D., Panić, N., Ekološko vrednovanje u zaštićenom prostoru parka prirode Kopački rit, Šumarski list br. 7-8, CXXXV, Hrvatsko šumarsko društvo, Zagreb, 2011. Dostupno na: hrcak.srce.hr/file/106694, (17.6.2018.)
2. Černicki, L., Forenbaher, S., Starim cestama preko Velebita, Zagreb, 2016.
3. Martinić, I., Upravljanje zaštićenim područjima, planiranje, razvoj i održivost, Sveučilište u Zagrebu, Šumarski fakultet, Zagreb, 2010.
4. Mackelworth, P., Jovanović, J., Zaštićena područja – temelj za očuvanje prirode ili podloga za održivi razvoj? Primjer zaštićenog područja mora u creskološinskom arhipelagu, Hrvatski geografski glasnik 73/1, Znanstveni časopis Hrvatskog geografskog društva i Geografskog odsjeka Prirodoslovnog-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2011., Dostupno na: hrcak.srce.hr/file/106500, (17.6.2018.)
5. Marković, M., Tomljenović, I., Pintarić, K., Plan upravljanja Park prirode Velebit, Gospić, 2007.

Internetski izvori:

1. <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja-u-svijetu> (13.4.2018.)
2. <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja> (13.4.2018)
3. <http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/upravljanje-zasticenim-podrucjima> (13.4.2018)
4. <https://www.pp-velebit.hr/> (5.5.2018)
5. <https://www.pp-velebit.hr/ustanova/ustrojstvo> (7.5.2018)
6. <https://www.pp-velebit.hr/ustanova/dokumenti> (7.5.2018)
7. http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/04_zasticena/smjernice/Smjernice_za_planiranje_upravljanja_MZOE_HAOP_2018.pdf (3.6.2018)
8. <https://www.zakon.hr/z/403/Zakon-o-za%C5%A1titi-prirode> (17.6.2018.)
9. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_10_124_2664.html (3.7.2018.)

8. PRILOZI

Osnovne informacije o zaštićenom području

Datum ispunjavanja obrasca	07.04.2015.	
Naziv zaštićenog područja	Park prirode Velebit	
Datum osnivanja javne ustanove	26.03.1998.	
Datum proglašenja zaštićenog područja	24.06.1981.	
Vlasništvo zemljišta u %	Državno	80 %
	Privatno	20 %
Upravljačko tijelo	Javna ustanova "Park prirode Velebit"	
Veličina zaštićenog područja (ha)	200,000.00	
Broj zaposlenih iz proračuna	Stalno	12
	Povremeno	0
	Komentar	
Broj zaposlenih iz vlastitih prihoda:	Stalno	3
	Povremeno	0
	Komentar	
Godišnji proračun u HRK	Državni proračun	1,678,660.80kn
	Vlastiti prihodi	490,041.70kn
	Ostalo	0.00kn
Kategorizacija – nacionalna kategorija	Park prirode	
IUCN kategorija zaštite	VI - Zaštićeno područje s održivim korištenjem prirodnih resursa	
Kategorizacija - međunarodna (ako postoji)	UNESCO – Rezervat biosfere	
Koje su glavne vrijednosti zbog kojih je zaštićeno područje proglašeno?	Najveće zaštićeno područje u Hrvatskoj, proglašeno zaštićeno zbog bioraznolikosti, geomorfologije, hidrografije, špilja, 3 velika predatora su prisutna, svjetski rezervat biosfere (više detalja u planu upravljanja).	
Broj ljudi koji je bio uključen u popunjavanje Obrasca	5	
Kontakt osoba za METT obrazac	Neven Mileusnic, Tel.053560452 E-mail:neven.mileusnic@pp-velebit.hr	
Tko je sve sudjelovao u popunjavanju upitnika	Ravnatelj; Glavni čuvar prirode; Stručna služba; Služba čuvara prirode; Ostali djelatnici JU;	

Prijetnje u zaštićenom području

1. Stambeni i poslovni razvoj u zaštićenom području

1.1 Izgradnja kuća i naseljavanje	Niski
1.2 Komercijalna i industrijska područja	Niski
1.3 Turistička i rekreacijska infrastruktura	Niski

Obalni pojas se razlikuje od ostatka Parka. Na obalnom pojasu je jači intenzitet izgradnje kuća (za odmor i iznajmljivanje), ali u ostatku Parka (vršni i Lički dio) nema izgradnje. Svaka općina na obali ima poduzetničke zone, ali nije teška industrija. Zone su male. U Senju ima industrijske infrastrukture, ali je ona ekološki prihvatljiva. Turistička infrastruktura je vezana za obalni pojas i ljetni vremenski period od 3 mjeseca godišnje. Na vršnom dijelu je nisko značajno i mali broj posjetitelja (planinarski domovi)

2. Poljoprivreda i akvakultura u zaštićenom području

2.1 Godišnji i višegodišnji uzgoj usjeva	Niski
2.1a Uzgoj droge	Ne postoji
2.2 Uzgoj šumskih monokultura	Ne postoji
2.3 Intenzivno stočarstvo i prekomjerna ispaša	Niski
2.4 Akvakultura i marikultura	Ne postoji

Poljoprivreda gotovo da ne postoji. Stočarenje i ispaša je svedena na mala stada, tako da je zaraštanje problem.

3. Proizvodnja energije i rudarstvo u zaštićenom području

3.1 Bušenje za naftu i plin	Ne postoji
3.2 Rudarstvo i kamenolomi	Ne postoji
3.3 Proizvodnja energije, uključujući i hidroelektrane	Srednji
3.4 Bušenje za vodu	Niski

HE na Zrmanji nije rađena procjena.

4. Transport i uslužni koridori unutar zaštićenog područja

4.1 Ceste i željeznice (uključujući i stradavanje divljih životinja na cestama)	Srednji
4.2 Komunalne i uslužne linije (npr. električni kablovi, telefonske linije itd.)	Srednji
4.3 Plovni putevi i kanali	Ne postoji
4.4 Zračni koridori	Niski

Park je ispresijecan s cestama, kroz Park prolazi autoput i željeznica, državne i županijske ceste, u sezoni je frekventan promet. Komunalne i uslužne linije: odašiljaci mobilnih operatera, trafostanice, stupovi za struju.

Zračni koridori: bilo padova aviona na Velebitu, na južnom dijelu ne zračni koridor za Zadar.

5. Korištenje bioloških resursa i šteta u zaštićenim područjima

5.1 Lov, ubijanje i sakupljanje kopnenih životinja (uključujući i ubijanje životinja zbog sukoba čovjeka s divljim životinjama)	Srednji
5.2 Sakupljanje kopnenih biljaka ili biljnih proizvoda (ne odnosi se na drvo)	Niski
5.3 Sječa i sakupljanje drveta	Srednji
5.4 Ribolov, ubijanje i sakupljanje vodenih organizama	Niski

Srednji značaj zbog lova, ubijanja životinja zbog sukoba nema. Naslijeđe od rata - manji fond divljači zbog mina, rata, krivolova... Sporadično sakupljanje gljiva i sl.

10-ak šumarija koje rade u skladu sa zakonom, gradnja infrastrukture i ceste.

100 km ribolovnih voda (sportski ribolov, pastrva). Sa oko 150 registriranih ribolovaca na području Parka nema velikog opterećenja.

6. Ulazak ljudi i ometanje u zaštićenom području

6.1 Rekreativne aktivnosti i turizam	Niski
6.2 Posljedice rata (mine) i vojne aktivnosti	Srednji
6.3 Istraživanja, edukacija, te ostale upravljačke aktivnosti JU	Niski
6.4 Aktivnosti ostalih pravnih osoba (npr. HŠ, HV, HEP) s pravom gospodarenja u zaštićenom području	Srednji
6.5 Namjerni vandalizam, destruktivne aktivnosti ili prijetnje osoblju ZP ili posjetiteljima	Niski

Park organizira neka turistička vođenja (Cerovačke špilje, Zavrtnica, škole u prirodi), a postoje i koncesijska odobrenja (rafting na Zrmanji). Turistička vođenja preko agencija (imaju ugovor sa Parkom o pružanju odrebene usluge), Na obali tijekom sezone su značajne turističke aktivnosti u Senju, Starigradu... Planinarenje - individualni posjeti (nema podataka, ali nije previše masovno).

Mine - na određenim područjima ličke padine još se nalaze mine što ima utjecaja na divljač, a ne može se ni pristupiti travnjacima. Za šumu i sitne životinje miniranost ne predstavlja problem (razminiravanje se odvija prema prioritetima korisnika prostora).

Tijekom ljeta ima istraživačkih kampova.

Aktivnosti ostalih pravnih osoba su već navedene.

Uništavanje infrastrukture - table (krale su se table rabene od aluminija. Prelaskom na forex više nije bilo krađa.

7. Promjene prirodnih sustava

7.1a Vatra (uključujući i palež)	Srednji
7.1b Suzbijanje požara (protupožarna zaštita)	Niski
7.2 Brane, hidrološke promjene i upravljanje vodnim resursima te njihovo korištenje	Srednji
7.3a Fragmentacija staništa unutar zaštićenog područja	Niski
7.3b Izolacija od drugih prirodnih staništa (npr. krčenje šuma, postavljanje brana bez uspostavljanja učinkovitih prolaza za vodene divlje životinje)	Niski
7.3c Ostali „rubni učinci“ (edge effects) na vrijednosti zaštićenog područja (npr. kamenolom uz rub zaštićenog područja, intenzivna poljoprivreda, urbanizacija i dr.)	Niski
7.3d Gubitak ključnih vrsta zaštićenog područja (npr. najvećih predatora, oprašivaca i sl.)	Niski
7.4 Sukcesija vegetacije	Visoki

U ljetnoj sezoni ima dosta požara s primorske i južne strane Velebita pretežno zbog paljenja korova.

Protupožarna zaštita - kanaderi uzimaju vodu s jezera (akumulacija Krušćica, rijeka Lika, nekad i s mora).

Brane - od jezera Štikada na jezero Muškovci i s akumulacije Krušćica prema Jablancu/Senju (HE Sklope). Hrvatske vode - uređenje korita.

Fragmentacija staništa: autoput (rješenje su tuneli te životinjski prijelazi)

Nema intenzivne poljoprivrede ni urbanizacije.

Predatori su u porastu (vuk, ris). Tetrijeb gluhan - prisutan je, radi se istraživanje, ali nema još sustavnog monitoringa. Za oprašivace nema podataka. Populacija divokoze se prati opažanjem na terenu, ali ne sustavno. U vodama parka prirode Velebit u porastu je broj alohtonih vrsta.

Sukcesija vegetacije - travnjaci na Velebitu nestaju zbog zaraštanja te se širi šuma. Po šumsko gospodarskoj osnovi šuma se širi 1% godišnje (depupulacija, posebnu južnom dijelu Parka gdje je bilo srpsko stanovništvo, ovaca i koza više nema), širenje šuma je ključni problem na primorskoj padini (šuma kod Obrovca gdje su bile livade)

8. Invazivne i druge problematicne vrste i geni

8.1 Invazivne biljke	Srednji
8.1a Invazivne životinje	Srednji
8.1b Patogeni (npr. paraziti)	Ne postoji
8.2 Uveden genetski materijal (GMO ili nešto drugo)	Ne postoji

8.3. Ostalo - potkornjaci - niski

Biljke: Ambrozija se pojavila uz rub cesta i na lovačkim hranilištima u Parku.

Životinje: Uglavnom vodeni ekosustavi. Ono što su danas akumulacije prije su bile pastrvske vode. Prije 20-30 godina ubačene su štuka, šaran, som i grgeč i kako se voda ujezerila te vrste imaju gdje obitavati.

Potkornjaci nemaju vremena za razvoj da im populacija se širi jer HŠ vade suha stabla.

9. Zagabenje koje dolazi izvana ili nastaje unutar zaštićenog područja

9.1 Kućna kanalizacija (septicke jame) i sustav javne odvodnje	Srednji
9.1a Kanalizacija i otpadne vode iz infrastrukture unutar zaštićenog područja (npr. WC, hoteli, info punktovi)	Ne postoji
9.2 Industrijske, rudarske (npr. kamenolomi) i vojne otpadne vode i ispuštanja (npr. loša kvaliteta vode puštene iz brana - npr. neprirodne temperature, smanjenog udjela kisika, druga onečišćenja iz industrije, rudarstva i vojnih aktivnosti)	Srednji

9.3 Otpadne vode iz poljoprivrede i šumarstva (npr. višak gnojiva ili pesticida)	Niski
9.4 Smeće i kruti otpad (uključujući naplavine)	Srednji
9.5 Zagabivaci iz zraka (npr. kisele kiše ili teški metali)	Niski
9.6 Toplinsko, svjetlosno ili zvučno onečišćenje	Niski

Većina naselja nema rješenu kanalizaciju, svi maju septičke jame iz kojih otpadne vode završe u kršu i utječu na podzemlje. Na Zrmanji problem je bio sa tvornicom glinice.

3 odlagališta otpada Senj, Karlobag, Starigrad, a ima i divljih odlagališta.

Sušenje jele - najviše je bilo kad je raben autoput (miniranje je uzrokovalo poremećaj u toku podzemnih voda), ali sad je smanjeno. Nema istraživanja za kisele kiše nego kad se rade istraživanja se uvijek gleda više faktora.

Autoput je dijelom osvjetljen, ali samo jedan koridor, pa postoji i svjetlosno, toplinsko i zvučno onečišćenje.

10. Geološki događaji

10.1 Vulkani	Ne postoji
10.2 Potresi / plimni val	Niski
10.3 Lavine / klizišta	Niski
10.4 Erozija i zaslanjivanje / taloženje (npr. promjene morske obale ili riječnih korita)	Niski

11. Klimatske promjene i ozbiljne vremenske neprilike

11.1 Pomicanje i mijenjanje staništa (npr. pomicanje staništa na višu nadmorsku visinu, vecu dubinu mora i dr.)	Ne postoji
11.2 Suše	Ne postoji
11.3 Temperaturni ekstremi	Ne postoji
11.4 Oluje i poplave	Ne postoji

Nema saznanja vezano za pomicanje staništa.

12. Specifične kulturne i društvene prijetnje

12.1 Gubitak kulturnih veza, tradicionalnog znanja i nacina gospodarenja	Niski
12.2 Prirodno propadanje važnih kulturnih točaka lokacija (nebriga)	Srednji
12.3 Namjerno uništavanje zgrada, vrtova i lokacija od kulturne vrijednosti	Ne postoji
12.4 Depopulacija	Srednji
Depopulacija direktno utječe na zarastanje livada i pašnjaka, kao i na propadanje kulturnih lokacija te zaboravljanja tradicionalnih znanja i nacina gospodarenja	

13. Ostale nespomenute prijetnje

--

Teme

1. Pravni status - Ima li zaštićeno područje pravni status?

Odgovor:	Zaštićeno područje je službeno proglašeno te je akt o proglašenju objavljen u Službenom listu	Bodovi
Komentar:		3

2. Propisi i Pravna regulativa - Postoje li odgovarajući propisi koji omogućuju kontrolu korištenja zemljišta i aktivnosti u zaštićenom području (npr. lov, ribolov, šumarstvo, poljoprivreda)?

Odgovor:	Mehanizmi za kontroliranje neprimjerenih načina korištenja zemljišta i aktivnosti u zaštićenom području postoje, ali postoje neki problemi u njihovoj djelotvornoj primjeni	Bodovi
Komentar:	Drugi sektori imaju planove i zakone i kad bi se toga držali onda bi se mehanizmi djelotvorno provodili (nepriдрžavanje zakona). Uvijek je problem u provođenju na terenu (nadzor u drugim sektorima).	2

3. Provedba zakona - Mogu li djelatnici zaštićenog područja dovoljno učinkovito provoditi propise (Zakon o zaštiti prirode i podzakonske akte)?

Odgovor:	Djelatnici imaju prihvatljiva znanja, vještine i ostale resurse za učinkovito provođenje pravne regulative i propisa, ali i dalje postoje neki nedostaci	Bodovi
Komentar:	Nadzor - problem nefunkcioniranja drugih nadležnih tjela, sudova, neučinkovito sankcioniranje, nelogičnosti u drugim pravnim propisima koji se preklapaju s našim pravnim propisima, što rezultira teškoćama u provedbi nadzora.	2

4. Ciljevi zaštićenih područja - Da li se zaštićenim područjem upravlja prema jasno utvrđenim ciljevima?

Bodovi 2

Odgovor:	Zaštićeno područje ima utvrđene ciljeve, ali se samo djelomično upravlja u skladu s tim ciljevima
Komentar:	Plan upravljanja postoji, ali upravljanje ide u skladu s financijskim sredstvima i ljudskim resursima

5. Granica i veličina zaštićenog područja - Da li su granica, velicina i oblik zaštićenog područja primjereni za zaštitu vrsta, staništa, ekoloških procesa i vodenih slivova koji su važni za očuvanje (odnosno da li je obuhvat ZP primjeren; uključiti probleme vezane uz granicu na terenu)?

Odgovor:	Granica i površina zaštićenog područja pomažu pri ostvarivanju ciljeva, očuvanju vrsta i staništa, održavanju ekoloških procesa poput površinskih i podzemnih prirodnih vodenih tokova, obrazaca prirodnih poremećaja itd.	Bodovi
Komentar:	Veličina je problem (za Park), jer Park ulazi u urbana područja	3

6. Oznacavanje granice zaštićenog područja - Da li je granica zaštićenog područja poznata i označena?

Odgovor:	Granica zaštićenog područja poznata je javnoj ustanovi i lokalnom stanovništvu/korisnicima tog područja, ali nije primjereno označena
Komentar:	digitalna granica Parka je netočno digitalizirana te se razlikuje od opisne (službene) granice te tako zbunjuje korisnike interaktivnih karata. Također u opisnoj originalnoj verziji je navedeno da granica ide rubom šume što danas ne odgovara stvarnom stanju. Na određenim prometnicama postoji smeđa sigmalizacija na kojoj se nalazi karta sa nacrtanim područjem parka prirode te gdje se nalazi tabla.

Bodovi

2

7. Plan upravljanja - Da li postoji plan upravljanja i da li ga se provodi?

Odgovor:	Plan upravljanja je usvojen, ali provodi ga se samo djelomično zbog nedostatka financijskih sredstava ili drugih problema
Komentar:	Zbog nedostatka financijskih sredstava

Bodovi

2

7.a. Proces planiranja - Da li proces planiranja daje dovoljno mogućnosti ključnim dionicima da utječu na plan upravljanja?

Odgovor:	Ne
Komentar:	

Bodovi

0

7.b. Proces planiranja - Da li je utvrđen vremenski okvir i proces revidiranja i ažuriranja plana upravljanja?

Odgovor:	Da
Komentar:	

Bodovi

1

7.c. Proces planiranja - Da li se rezultati praćenja stanja (monitoringa), istraživanja i evaluacije rutinski uključuju u sljedeće planiranje?

Odgovor:	Da
Komentar:	

Bodovi

1

8. Godišnji plan rada - Da li postoji godišnji plan rada i da li ga se provodi?

Odgovor:	Postoji godišnji plan rada i provodi se puno aktivnosti
Komentar:	

Bodovi

2

9. Inventarizacija - Da li imate dovoljno informacija za upravljanje zaštićenim područjem?

Odgovor:	Informacije o ugroženim staništima, vrstama, ekološkim procesima i kulturnim vrijednostima zaštićenog područja nisu dovoljne da pomognu pri planiranju i odlučivanju
Komentar:	Malo je zaposlenika, potreban je sustavan monitoring, nema financijskih sredstava da bi se platilo vanjske suradnike da provode istraživanja.

Bodovi

1

10. Mehanizmi zaštite - Da li u zaštićenom području postoje mehanizmi za kontrolu pristupa i korištenja resursa (nadzor, izdavanje dozvola i dopuštenja, koncesijska odobrenja itd.)?

Odgovor:	Mehanizmi zaštite su umjereno učinkoviti u kontroli pristupa ili korištenja resursa	Bodovi
Komentar:	Dozvole i uvjeti postoje, ali ima problema u provedbi. Sankcioniraju se nepravilnosti. Za nadzor postoje mehanizmi, dosta je kaznenih prijava iz domene bespravne gradnje i odlaganja otpada. Problem je i u zakonodavstvu, odnosno na razini sustava.	2

11. Primijenjeno istraživanje - Postoji li program istraživanja usmjerenog na upravljanje (u skladu s ciljevima upravljanja)?

Odgovor:	Provodi se odobrena količina istraživanja i orijentirana su na potrebe upravljanja zaštićenim područjem	Bodovi
Komentar:		2

12. Upravljanje resursima - Da li se zaštićenim područjem aktivno upravlja (npr. ispaša, košnja, regulacija sidrenja)?

Odgovor:	Provodi se većina potrebnih aktivnosti aktivnog upravljanja prioritarnim staništima, vrstama i ekološkim procesima, ali neka ključna pitanja nisu dotaknuta	Bodovi
Komentar:	Nema prostornog plana, nije sve obuhvaćeno planom upravljanja, godišnji program rada se radi prema planu upravljanja pa se neke stvari ne mogu obuhvatiti.	2

13. Broj zaposlenih - Da li imate dovoljno zaposlenih za upravljanje zaštićenim područjem?

Odgovor:	Broj zaposlenih nije dovoljan za prioritetne aktivnosti upravljanja	Bodovi
Komentar:	Veliko područje Parka	1

14. Edukacija djelatnika - Da li su djelatnici primjereno educirani za ispunjavanje ciljeva upravljanja?

Odgovor:	Znanja i vještine djelatnika su zadovoljavajući, ali moglo bi ih se unaprijediti da se u potpunosti postignu ciljevi upravljanja	Bodovi
Komentar:		2

15. Financijska sredstva zaštićenog područja - Da li su trenutna ukupna financijska sredstva dovoljna?

Odgovor:	Raspoloživa financijska sredstva su neprikladna za osnovne potrebe upravljanja i predstavljaju ozbiljno ograničenje u upravljanju	Bodovi
Komentar:	Financijska sredstva su ključni problem	2

16. Sigurnost financiranja - Da li su financijska sredstva sigurna (državni proračun i ukupni vlastiti prihodi)?

Odgovor:	Sigurna su osnovna financijska sredstva za upravljanje zaštićenim područjem, ali puno inicijativa se oslanja na dodatno vanjsko financiranje	Bodovi
Komentar:	Osnovna sredstva se iz godine u godinu smanjuju što dodatno otežava rad ustanove	

17. Korištenje sredstava - Da li se dostupna sredstva koriste na način koji odgovara potrebama upravljanja zaštićenim područjem?

Odgovor:	Korištenje sredstava uglavnom odgovara potrebama upravljanja zaštićenim područjem, ali moglo bi se unaprijediti
Komentar:	

Bodovi

2

18. Oprema i infrastruktura - Raspoložete li opremom i infrastrukturom potrebnom za upravljanje?

Odgovor:	Postoje oprema i infrastruktura, ali s nedostacima koji ograničavaju upravljanje
Komentar:	

Bodovi

2

19. Održavanje opreme i infrastrukture - Da li se oprema i infrastruktura održava na odgovarajući način?

Odgovor:	Oprema i infrastruktura se održavaju po potrebi/kada se javi problem
Komentar:	Održavanje se radi po nastanku problema i to prvenstveno zbog financija. Star vozni park i IT oprema

Bodovi

1

20. Edukacija i jačanje svijesti javnosti - Imate li razraden program edukacije lokalne zajednice i javnosti vezan za ciljeve i potrebe upravljanja zaštićenim područjem (npr. škola u prirodi, obilježavanje pojedinih dana, dani otvorenih vrata i dr.)?

Odgovor:	Program edukacije i podizanja razine informiranosti /osviještenosti javnosti provodi se ad hoc i ograničeno
Komentar:	Dan parka, predavanja, edukacija turističkih agencija (konesionara), edukacija posjetitelja kroz stručna i edukativna vodenja. Park je ograničen brojem zaposlenih.

Bodovi

1

21. Planiranje korištenja zemljišta i vodnih resursa uz granicu zaštićenog područja - Da li planiranje korištenja zemljišta i vodnih resursa uz granicu zaštićenog područja uvažava zaštićeno područje i pomaže ostvarenju ciljeva zaštite?

Odgovor:	Planiranje korištenja zemljišta i vodnih resursa uz granicu ZP ne uzima u obzir dugoročne potrebe zaštićenog područja, ali aktivnosti/smjernice nisu štetne za opstanak područja
Komentar:	Svatko radi svoje planove, ali Park se ne pita za mišljenje (Ministarstvo daje mišljenje). Drugi sektori planiraju ono što je njima važno, a ne uzimaju se u obzir potrebe Parka.

Bodovi

1

21.a. Planiranje korištenja zemljišta i vodnih resursa za očuvanje staništa - Da li planiranje i upravljanje slivom ili širim područjem u kojem se nalazi zaštićeno područje uključuje i mjere za očuvanje i/ili poboljšanje prioritetnih staništa (npr. volumen, kvaliteta i vrijeme protoka vode, razina zagađenosti zraka itd.)?

Odgovor:	Da
Komentar:	Mjere izdaje nadležno Ministarstvo.

Bodovi

1

21.b. Planiranje korištenja zemljišta i vodnih resursa za povezanost staništa - Da li prostorno-planska dokumentacija i planovi gospodarenja omogućavaju prolaz vrstama do ključnih staništa izvan zaštićenih područja (tzv. koridori za migratorne vrste, velike zvjeri i sl.)?

Odgovor:	Da	Bodovi
Komentar:		1

21.c. Planiranje korištenja zemljišta i vodnih resursa za usluge ekosustava i očuvanje vrsta - Da li prostorni planovi i gospodarske osnove uvažavaju specifične potrebe ekosustava ili pojedinih ključnih vrsta (npr. volumen, kvaliteta i vrijeme protoka vode za očuvanje pojedinih vrsta, protupožarna zaštita za očuvanje staništa travnjaka i sl.)?

Odgovor:	Da	Bodovi
Komentar:	Ugrabuje se i prostorne planove ono što traže Ministarstvo, Zavod i Park, zovu na raspreave, ali je problem što Park nema dovoljno podataka da se argumentira nešto što se planira (npr. žičara na Sveto Brdo)	1

22. Javni i komercijalni korisnici prostora iz okolice zaštićenog područja - Da li postoji suradnja s korisnicima prostora iz okolice ZP?

Odgovor:	Postoji kontakt između uprave ZP i javnih i komercijalnih korisnika prostora iz okolice ZP uz umjerenu suradnju	Bodovi
Komentar:		2

23. Starosjedioci - Da li starosjedioci unutar područja ili oni koji ga redovno koriste imaju utjecaja na odluke u procesu upravljanja?

24. Lokalna zajednica - Da li lokalna zajednica unutar ili u blizini zaštićenog područja ima utjecaja na odluke u procesu upravljanja?

Odgovor:	Lokalna zajednica sudjeluje u raspravama vezanim uz upravljanje, ali ne i u konkretnim odlukama o upravljanju zaštićenim područjem	Bodovi
Komentar:		1

24.a. Utjecaj na zajednice - Da li između lokalnih dionika i uprave zaštićenog područja postoji i otvorena komunikacija i povjerenje?

Odgovor:	Da	Bodovi
Komentar:		1

24.b. Utjecaj na zajednice - Da li se uz očuvanje zaštićenog područja provode i programi koji povećavaju dobrobiti lokalne zajednice?

Odgovor:	Da	Bodovi
Komentar:		1

24c. Utjecaj na zajednice - Da li lokalna zajednica podržava zaštićeno područje?

Odgovor:	Da
Komentar:	Vecina podržava

Bodovi

1

25. Procjena ekonomske koristi Da li lokalne zajednice imaju ekonomske koristi od zaštićenog područja (zarada, zaposlenje ili sl.)?

Odgovor:	Osjeti se odredjena ekonomska korist od zaštićenog područja za lokalnu zajednicu
Komentar:	Agencije, koncesionari, zaposlenici, obrti, tvrtke

Bodovi

2

26. Monitoring i evaluacija - Da li se prati uspješnost upravljačkih aktivnosti (uzeti u obzir praćenje postizanja ciljeva upravljanja, provedbe aktivnosti, pa tako i biološkog monitoringa)?

Odgovor:	Povremeno se radi praćenje stanja (monitoring) i evaluacija, ali ne postoji općenita strategija i/ili redovno prikupljanje rezultata
Komentar:	još nije rađena revizija Plana upravljanja

Bodovi

1

27. Posjetiteljska infrastruktura - Postoji li adekvatna posjetiteljska infrastruktura (misli se na svu postojeću posjetiteljsku infrastrukturu)?

Odgovor:	Posjetiteljska infrastruktura je neprikladna za sadašnji nivo posjećenosti (ili je u procesu izgradnje)
Komentar:	Motel kod Cerovackih šuma u Gracacu bi se trebao obnoviti kako bi se poboljšala ponuda, kao i imovinsko pravna situacija na pristupnom dijelu. Nedostaje kvalitetnih planinarskih domova, kao i tipskih skloništa.

Bodovi

1

28. Komercijalni turistički operateri - Da li komercijalni turistički operateri doprinose upravljanju zaštićenim područjem (ne odnosi se na turističke zajednice)?

Odgovor:	Postoji ograničena suradnja između uprave zaštićenog područja i turističkih operatera s ciljem obogaćivanja iskustva posjetitelja i očuvanja vrijednosti zaštićenog područja
Komentar:	

Bodovi

2

29. Naknade - Ukoliko postoje naknade koje se naplaćuju (ulaznice, kazne i sl.), da li to pomaže upravljanju zaštićenim područjem?

Odgovor:	Naknade se naplaćuju i od jednog njihovog dijela se financira i zaštićeno područje
Komentar:	Pomaže utoliko da su lokaliteti gdje se vrši naplata samoodrživi, te u manjem postotku bude viška sredstava koji se kasnije preusmjeravaju za razvoj ustanove, zaposlene na vlastitim sredstvima i održavanje.

Bodovi

2

30. Procjena stanja vrijednosti - Kakvo je sadašnje stanje ključnih vrijednosti zaštićenog područja u odnosu na vrijeme proglašenja (odnosi se na ciljeve zaštite zaštićenog područja)?

Odgovor:	Jedan dio biološke raznolikosti, ekoloških i kulturnih vrijednosti su djelomično narušene/oštećene, ali na najvažnije vrijednosti nije bilo značajnog utjecaja
Komentar:	Kulturne vrijednosti su sve više prepoznate i u boljem su stanju nego prije

Bodovi

2

30.a. Procjena stanja - Da li je procjena stanja vrijednosti utemeljena na istraživanju i praćenju stanja (monitoringu)?

Odgovor:	Da
Komentar:	

Bodovi

1

30.b. Procjena stanja - Da li se provode određeni programi za rješavanje prijetnji za biološku raznolikost, ekološke i kulturne vrijednosti?

Odgovor:	Da
Komentar:	

Bodovi

1

30.c. Procjena stanja - Da li su aktivnosti za očuvanje ključne biološke raznolikosti, ekoloških i kulturnih vrijednosti redovan dio upravljanja zaštićenim područjem?

Odgovor:	Da
Komentar:	

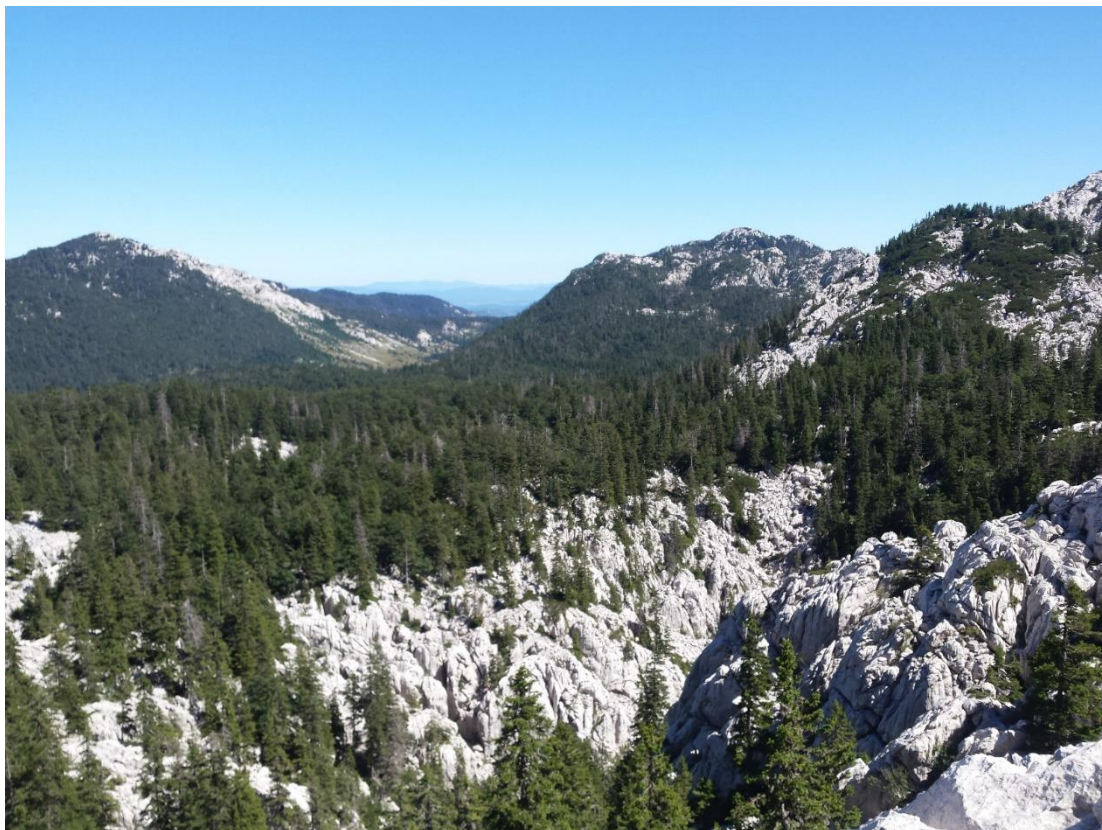
Bodovi

1

v
i

**Ukupan broj
bodova:**

62

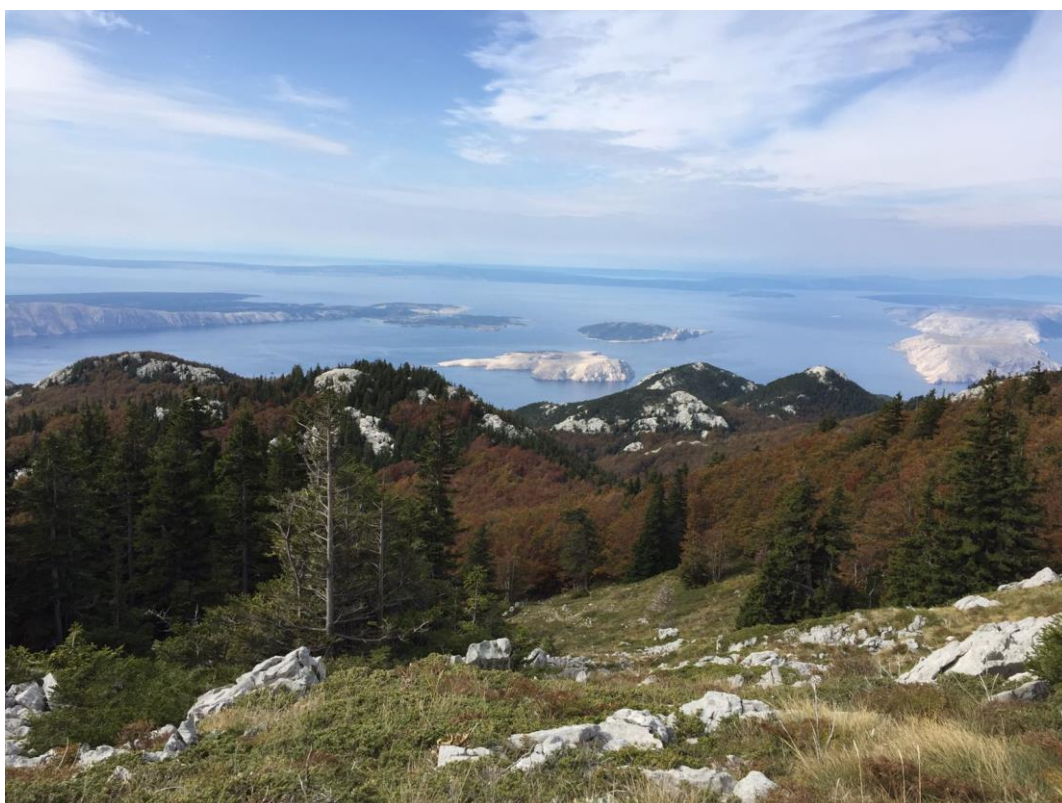
Slika 5. Pogled s Premužičeve staze na relaciji između Zavižana i Rosjeva skloništa (izvor: Trtica Milan)

Slika 6. Premužičeva staza na relaciji između Rosjeva skloništa i Velkog Alana (izvor: Trtica Milan)

Slika 7. Pogled s Baških Oštarija (vidikovac Kubus) prema Karlobagu i otoku Pagu (izvor: Rukavina Tereza)

Slika 8. Pogled s Zavižana (izvor: Rukavina Tereza)

Slika 9. Uvala Zavratnica (izvor: <https://www.pp-velebit.hr/turisticka-ponuda/uvala-zavratnica>)

Slika 10. Zavižan (izvor: Dasović Valentina)

Slika 11. Dabarski kukovi (izvor: <https://croatia.hr/hr-HR/dozivljaji/aktivni-odmor/setanje-i-planinarenje/srednji-velebit-dabarski-kukovi>)